

رویکردهای موثر برای تحقق هدف

گرسنگی صفر در توسعه پایدار

با نگاهی به عملکرد کشورها

معاونت بررسی های اقتصادی
اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

تهیه و تنظیم: فاطمه علیزاده آغاسمعیلی

معاونت بررسی‌های اقتصادی

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

تیر ۱۴۰۳

از طریق پست الکترونیکی زیر می‌توانید پیشنهادهای و نظرات اصلاحی خود را به واحد مربوطه منعکس
نمایید:

economic_research@tccim.ir

استفاده از مطالب این گزارش با ذکر منبع بلامانع است.

Effective approaches to achieve SDG zero hunger goal

Due to the global shocks and subsequent low growth, many countries are currently struggling with persistent macroeconomic problems, debt problems and borrowing costs, which are hampering their efforts to achieve the Sustainable Development Goals.

Achieving zero hunger by 2030 requires the application of science, technology and innovation throughout the food system, the correct use of limited resources and reserves, the adoption of integrated policies, financial and social support, providing awareness, education and improving the economic status of the community.

The persistence of economic and social inequalities and poverty is a fundamental issue that no food system can ignore. Coordination of actors in food systems and their coherence is also very important.

Addressing the challenge of coordination and identifying opportunities arising from it requires proper consideration of four key blocks related to food systems, namely production and processing, markets and trade, income and employment, and nutrition and health.

فهرست مطالب

۵.....	خلاصه مدیریتی.....
۶.....	مقدمه.....
۷.....	۱. هدف دوم توسعه پایدار.....
۱۰.....	۱-۱. کاهش سرعت پیشرفت هدف دوم توسعه پایدار.....
۱۱.....	۲-۱. شاخص گرسنگی در سال ۲۰۲۳.....
۱۲.....	۲. سیاست‌ها و محدودیت‌های تجاری مواد غذایی.....
۱۴.....	۳. محرک‌های بحران غذایی در سال ۲۰۲۳-۲۰۲۴.....
۱۶.....	۴. هفت اولویت برای پایان دادن به گرسنگی.....
۱۹.....	۵. سیستم غذایی پایدار.....
۲۱.....	۶. اقدامات ملی و بین‌المللی برای افزایش امنیت غذایی و کاهش گرسنگی.....
۲۲.....	۶-۱. پروژه‌های بهبود امنیت غذایی یونیدو.....
۲۴.....	۶-۲. پاسخ به ناامنی غذایی در کشورهای توسعه‌یافته.....
۲۷.....	۶-۳. پاسخ به ناامنی غذایی در کشورهای در حال توسعه و کم درآمد.....
۲۸.....	۷. سرمایه‌گذاری‌های هدفمند برای پایان دادن به گرسنگی.....
۲۹.....	۸. جمع‌بندی.....
۳۰.....	منابع.....

خلاصه مدیریتی

دسترسی به غذا به مفهوم دسترسی فیزیکی و اقتصادی به منابع به‌منظور تامین اقلام غذایی مورد نیاز جامعه اشاره دارد و به‌معنای ثبات و پایداری دریافت غذا و ارزش‌های غذایی مورد نیاز جامعه می‌باشد. دسترسی به مقدار کافی مواد غذایی و تغذیه‌ای از محورهای اساسی توسعه و زیربنای پرورش نسل‌های آینده است. همانطور که در طول تاریخ ظهور و افول تعدادی از تمدن‌ها و سیطره آن‌ها متکی بر تامین غذا بوده است، در حال حاضر نیز غذا این کارکرد سیاسی-امنیتی را در قالبی نوین برعهده دارد و نظم نوین جهانی و استیلای حاکمیتی از نقش غذا به‌عنوان بازیگر مهم در عرصه جهانی بهره می‌گیرد (سند ملی و راهبردی تحول امنیت غذایی، ۱۴۰۰). با وجود آنکه سیستم‌های غذایی به سرعت در حال تکامل هستند تا نیازهای رو به رشد تمامی افراد در جهان را تامین سازند، این هدف تحقق نیافته است. تحول سیستم‌های غذایی به‌منظور دستیابی به بسیاری از اهداف توسعه، از جمله اهداف کاهش فقر، امنیت غذایی و پایداری ضروری است. جهان امروز که با طیف مختلفی از چالش‌ها و عدم اطمینانی‌ها روبرو است، فوریت تحول گسترده‌تر سیستم‌های غذایی مورد نیاز را گوشزد می‌کند. تمرکز بر اهداف توسعه پایدار برای درک امنیت غذایی ضروری است. امنیت غذایی از جمله اساسی‌ترین نیازهای بشر است که مسئولیت تامین آن بر عهده دولت‌ها است تا سیاست‌های لازم برای تامین امنیت غذایی در جامعه را اتخاذ نموده و حرکت سیستم‌های غذایی به سمت سیستم‌های سالم، تاب‌آور، کارا، پایدار و فراگیر را مورد نظر قرار دهند. ایجاد سیستم‌های فراگیر و جامع غذایی در هر جامعه‌ای مزایایی از جمله اطمینان از بهره‌مندی مناسب افراد آسیب‌پذیر از منافع ایجاد شده توسط این سیستم و حمایت از توسعه پایدار به همراه دارد. شایان ذکر است سرمایه‌گذاری در تحول سیستم‌های غذایی در راستای کاهش گرسنگی و افزایش امنیت غذایی یک قطعه کلیدی از پازل توسعه پایدار است.

بررسی‌های انجام شده در خصوص توسعه پایدار و امنیت غذایی، نشان از حرکت کند جامعه جهانی در راستای تحقق هدف دوم توسعه پایدار یعنی ریشه‌کن کردن انواع سو تغذیه و رسیدن به سطح صفر گرسنگی است. این موضوع چالش پیچیده‌ای است که نیازمند هم‌افزایی و انسجام بیشتر در تدوین و اجرای سیاست‌ها در بخش‌های مختلف غذایی و غیر غذایی و انجام سرمایه‌گذاری‌های استراتژیک دو بخش خصوصی و دولتی در این زمینه است. وجود شبکه‌ای منسجم و یکپارچه از سیاست‌ها، سرمایه‌گذاری‌ها و قانون‌گذاری‌ها در مسیر تحول سیستم‌های غذایی، امنیت غذایی، کاهش فقر و گرسنگی می‌تواند بر رفع چالش‌های تغذیه‌ای پیش‌رو تاثیر به‌سزایی داشته باشد.

مقدمه

تولید و مصرف منابع طبیعی نقش مهمی در وضعیت امنیت غذایی و اقتصاد دایره‌ای دارد؛ از این رو لازم است از این منابع کمیاب به طور کارآمد و مؤثر استفاده شود تا ضمن تامین نیازهای فعلی، منابع برای نسل‌های آینده محفوظ بماند. استفاده مؤثر از مواد خام به معنای استفاده پایدار از منابع محدود زمین است و تولید و مصرف پایدار راه حلی برای بهبود امنیت غذایی جهانی است. تولید باید متناسب با تقاضا، مصرف و نیازهای فعلی تنظیم شود، بدون اینکه توانایی نسل‌های آینده برای برآوردن خواسته‌های خود تهدید شود. بدیهی است که تحول به سمت پایداری برای بهبود امنیت غذایی مورد نیاز است. بررسی روند تاریخی تحول برنامه‌های امنیت غذایی کشورها در فرآیند گذار به عصر مدرنیزه و تغییر در نیازهای مصرف‌کنندگان می‌تواند راهنمای مناسبی در دستیابی به امنیت غذایی و تغییر سیستم‌های غذایی باشد. بررسی برنامه‌ها و استراتژی‌های مختلف کشورهای منتخب در حوزه امنیت غذایی می‌تواند دیدگاه جامع‌تری در خصوص راهکارهای عملیاتی تأمین امنیت غذایی به دست دهد. در این گزارش با ارائه مثال‌های تجربی از عملکرد کشورها در زمینه سیاست‌های امنیت غذایی و کاهش گرسنگی، رویکردهای مؤثر برای تحقق هدف گرسنگی صفر در توسعه پایدار ارائه شده است.

2

ZERO HUNGER

گرسنگی صفر

۱. هدف دوم توسعه پایدار

پایان بخشیدن به گرسنگی، دستیابی به امنیت غذایی، تغذیه بهتر و ترویج کشاورزی پایدار

اهداف توسعه پایدار، فراخوانی جهانی برای اقدام در راستای پایان بخشیدن به فقر، محافظت از محیط‌زیست و اقلیم کره زمین و همچنین حصول اطمینان از بهره‌مندی جهان از صلح و رفاه است. هدف دوم توسعه پایدار یکی از ۱۷ هدفی است که توسط سازمان ملل متحد به‌عنوان بخشی از دستور کار ۲۰۳۰ برای توسعه پایدار تعیین شده است. در ادامه به اهداف تعیین شده برای این مهم اشاره شده است:

۱-۲. ریشه کن شدن گرسنگی تا سال ۲۰۳۰ و دسترسی همه مردم به ویژه اقشار آسیب‌پذیر و نیازمند از جمله نوزادان به غذای سالم، مغذی و کافی در تمام طول سال.

۲-۲. پایان بخشیدن به همه اشکال سوء تغذیه تا سال ۲۰۳۰ و دستیابی به اهداف توافق شده بین‌المللی در ارتباط با کودکان زیر ۵ سال بازمانده از رشد طبیعی از نظر قد و وزن (نسبت به سن) و رسیدگی به نیازهای تغذیه‌ای دختران نوجوان، زنان باردار یا شیرده و سالمند تا سال ۲۰۲۵.

۲-۳. افزایش دو برابری بهره‌وری کشاورزی و درآمد تولیدکنندگان خرد محصولات غذایی، به‌ویژه زنان، مردم بومی، دامداران، ماهی‌گیران و خانواده‌های کشاورزان به طرق گوناگون از طریق دسترسی مطمئن و برابر به زمین و سایر منابع و امکانات تولیدی، دانش، خدمات مالی، بازارها و فرصت‌های ایجاد ارزش افزوده و اشتغال در بخش‌های غیر کشاورزی تا سال ۲۰۳۰.

۲-۴. اطمینان از وجود نظام‌های پایدار تولید غذا و اجرای روش‌های کشاورزی انعطاف‌پذیر که تا سال ۲۰۳۰ باعث افزایش بهره‌وری و تولید شود، به حفظ زیست‌بوم‌ها کمک نماید و ظرفیت سازگار با تغییرات اقلیمی، شرایط آب‌وهوایی سخت، سیل و سایر بلایای طبیعی را تقویت کرده و به تدریج کیفیت زمین و خاک را بهبود بخشد.

۲-۵. حفظ ژنتیکی بذرها، گیاهان زراعی، حیوانات پرورشی و اهلی و سایر گونه‌های وحشی وابسته به آن‌ها از روش‌های گوناگون شامل مدیریت کارآمد بانک‌های متنوع بذر و گیاه در سطوح ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی و ارتقای دسترسی و مشارکت عادلانه در منافع حاصل از بهره‌برداری از منابع ژنتیکی و دانش سنتی مرتبط با آن طبق توافقات بین‌المللی تا سال ۲۰۲۰.

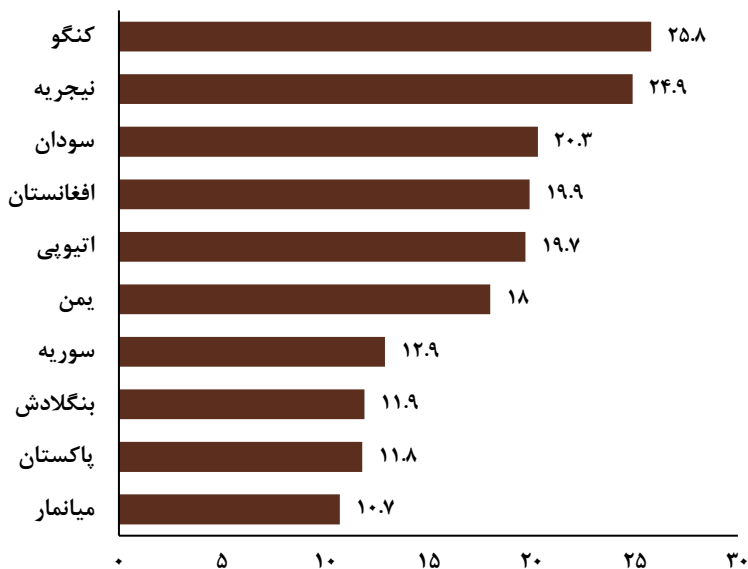
۲-الف. افزایش سرمایه‌گذاری به شیوه‌های متعدد از جمله افزایش همکاری‌های بین‌المللی در زیرساخت‌های روستایی، پژوهش کشاورزی و خدمات تدریجی، توسعه فناوری و بانک‌های ژن گیاهی و دامی با هدف افزایش ظرفیت تولید کشاورزی در کشورهای در حال توسعه و کشورهای کمتر توسعه‌یافته.

۲-ب. اصلاح و جلوگیری از محدودیت‌های تجاری و تحریف در بازارهای کشاورزی جهانی از راه‌های گوناگون از جمله حذف موازی تمامی اشکال یارانه‌های صادراتی کشاورزی و تمامی تمهیدات صادراتی با تأثیرات برابر با اصول مذاکرات توسعه در اجلاس دوحه.

۲-ج. اتخاذ تمهیدات لازم برای اطمینان از عملکرد مناسب بازار مواد غذایی و مشتقات آن و تسهیل دسترسی به موقع اطلاعات بازار، شامل اطلاعات مربوط به ذخایر مواد غذایی به‌منظور کمک به محدودسازی نوسان شدید قیمت مواد غذایی (سازمان ملل متحد).

فقر و گرسنگی در تمام دوران زندگی بشر به‌عنوان معضلی اساسی وجود داشته است. غذا و تغذیه مناسب شامل رژیم غذایی متعادل و کافی از جمله نیازهای بنیادی بشر بوده و تامین آن در مقوله امنیت غذایی نهفته است. هر دولتی موظف است اطمینان حاصل کند که همه افراد جامعه به حداقل مواد غذایی ضروری و سالم دسترسی دارند. بررسی آمار و اطلاعات نشان از این دارد که راهی طولانی برای موفقیت در رفع کامل فقرزدایی در پیش

است. به‌طوریکه بر اساس آخرین گزارش جهانی در مورد بحران های غذایی^۱ (GRFC, 2024) نزدیک به ۲۸۲ میلیون نفر معادل ۲۱.۵ درصد از جمعیت ۵۹ کشور/منطقه مورد بررسی با سطوح بالایی از گرسنگی مواجه بودند که نسبت به سال ۲۰۲۲ حدود ۲۴ میلیون نفر افزایش داشته است. در نمودار ۱، کشورهای با بیشترین تعداد افراد درگیر با سطوح بالای ناامنی غذایی در سال ۲۰۲۳ نشان داده شده است. کشور کنگو با ۲۵.۸ میلیون نفر با گرسنگی حاد در صدر نمودار قرار دارد. بعد از کنگو نیجریه با ۲۴.۹ میلیون نفر و سودان با ۲۰.۳ میلیون نفر بیشترین تعداد افراد با گرسنگی حاد را داشته‌اند.

نمودار ۱. کشورهای با بیشترین تعداد افراد با سطوح بالای ناامنی غذایی حاد در سال ۲۰۲۳ - میلیون نفر

منبع: GRFC, ۲۰۲۴

نکته قابل توجه در نمودار فوق، تعداد بالای جمعیت دارای گرسنگی حاد در پاکستان و افغانستان است. تعدد افراد گرسنه در کشورهای همسایه چالش مهاجرت افراد به ایران، تهدیدهای امنیتی، کمبود فرصت‌های درآمدی افزایش کمبود غذا در کشور را در پی دارد. باید یادآور بود که هرگونه اختلال و عدم تعادل در سیستم‌های غذایی می‌تواند منجر به عدم هماهنگی بین نهادهای مختلف دولتی و خصوصی در راستای اتخاذ راهکارهای تضمین امنیت غذایی شود و توأم با افزایش تعداد افراد گرسنه، رفتار اجتماعی- سیاسی که در رابطه مستقیم با عادات غذایی قرار می‌گیرد را تحت تاثیر قرار دهد.

^۱ Global Report on Food Crises (GRFC)

۱-۱. کاهش سرعت پیشرفت هدف دوم توسعه پایدار

دلایل متعددی وجود دارد که توضیح می‌دهد چرا تاکنون دستیابی به SDG 2 دشوار بوده است. اولاً، رشد اقتصادی در کشورهای کم درآمد و متوسط ناهموار بوده و طی سال‌های اخیر در بسیاری از کشورها و مناطق کشورهای مزبور، رشد اقتصادی کاهش یافته است. به دلیل رشد اقتصادی پایین تر، بسیاری از کشورها در حال حاضر با مشکلات بدهی فزاینده و هزینه‌های استقراض دست‌وپنجه نرم می‌کنند. تغییرات در چشم‌انداز مالی، از جمله افزایش اخیر در نرخ‌های بهره نیز به افزایش مشکلات بدهی به‌ویژه در کشورهای جنوب صحرای آفریقا کمک کرده است (دواراجان و همکاران^۲، ۲۰۲۱). ترکیب این عوامل کلید تغییر نتایج گرسنگی و سوء تغذیه هستند.

دوم؛ چشم انداز اقتصاد کلان طی سال‌های اخیر با نوسانات بسیاری همراه بوده است. سه بحران غذا و سوخت طی ۱۵ سال گذشته (۲۰۰۷-۰۸، ۲۰۱۰-۱۱ و ۲۰۲۱-۲۲) با افزایش شدید هزینه نهاده‌های کشاورزی و قیمت مواد غذایی در بازارهای بین‌المللی و بسیاری از بازارهای داخلی رخ داده است. جدیدترین بحران غذایی با همه‌گیری کووید-۱۹ آغاز شد که باعث کاهش شدید درآمد شده و دسترسی به غذا را برای بسیاری از خانواده‌های آسیب‌پذیر در سراسر جهان در سال ۲۰۲۰ محدود کرده است. پس از بهبود اقتصاد جهانی از رکود همه‌گیری طی سال‌های ۲۰۲۱-۲۰۲۲، اختلالات زنجیره تامین جهانی پدیدار شد که افزایش سرسام‌آور قیمت انرژی، مواد غذایی و کود در بازارهای بین‌المللی طی سال‌های مزبور را در پی داشت. شاخص قیمت مواد غذایی بین‌المللی فائو در سال ۲۰۲۲ به بالاترین حد خود رسید و تقابل نظامی روسیه و اوکراین شوک‌های قیمت جهانی به‌ویژه برای گندم، روغن‌های گیاهی و کود را تشدید کرد که نتیجه این رخدادها تضعیف کیفیت رژیم غذایی است. از طرفی نتایج مطالعات بسیاری مانند هیدی و رول^۳ (۲۰۲۳)، نشان می‌دهد افزایش قیمت واقعی غذا خطر کوتاه‌مدتی کودکان را به‌ویژه در میان خانوارهای روستایی فقیر افزایش می‌دهد. با اینکه قیمت‌های بین‌المللی مواد غذایی طی سال ۲۰۲۳ کاهش یافت، اما این نوسانات بر آسیب‌پذیری بالای سیستم‌های غذایی در برابر شوک‌های پیش‌بینی نشده جهانی تأکید دارد.

سوم؛ جهان در حال حاضر با بیشترین تعداد درگیری‌های خشونت‌آمیز از زمان جنگ جهانی دوم مواجه است. این درگیری‌ها، که گاه با شوک‌های شدید آب و هوایی تشدید می‌شود، به افزایش گرسنگی جهانی کمک کرده است (شبکه اطلاعات امنیت غذایی^۴، ۲۰۲۳). بسیاری از شدیدترین

² Devarajan et al

³ Headey and Ruel

⁴ Food Security Information Network (FSIN)

کشورهای ناامن غذایی مانند افغانستان، اتیوپی، سودان، جمهوری دموکراتیک کنگو، سوریه و یمن سال‌ها است که در جنگ داخلی غرق شده و فقر نیز در کشورهای متأثر از درگیری متمرکز شده است. در واقع، در حالی که تنها ۱۰ درصد از جمعیت جهان در کشورهای متأثر از جنگ زندگی می‌کنند، ۴۰ درصد از کسانی که در فقر شدید هستند در چنین مکان‌هایی زندگی می‌کنند. این رابطه جنگ و فقر چرخه معیوبی ایجاد می‌کند که برخی کشورها را از بهبود امنیت غذایی و رژیم غذایی جمعیتی باز می‌دارد.

۱-۲. شاخص گرسنگی در سال ۲۰۲۳

شاخص جهانی گرسنگی^۵ (GHI) یک گزارش سالانه است که به طور مشترک توسط Concern Worldwide^۶ و Welthungerhilfe^۷ منتشر شده و برای اندازه‌گیری و ردیابی جامع گرسنگی در سطوح جهانی، منطقه‌ای و کشوری طراحی شده است.

برای محاسبه شاخص گرسنگی (GHI) از سه محور استفاده می‌گردد که عبارتند از: درصد افراد دچار سوء تغذیه، درصد کودکان کم وزن زیر ۵ سال و درصد کودکانی که قبل از ۵ سال می‌میرند. در این گزارش کشورها بر اساس امتیازی که از سه محور مزبور کسب کرده‌اند در پنج حالت زیر طبقه‌بندی می‌شوند:

کم ≤۹.۹	متوسط ۱۰.۰ تا ۱۹.۹	جدی ۲۰.۰ تا ۳۴.۹	هشدار دهنده ۳۵.۰ تا ۴۹.۹	بسیار هشدار دهنده ۵۰≤
------------	-----------------------	---------------------	-----------------------------	--------------------------

بر اساس گزارش شاخص جهانی گرسنگی در سال ۲۰۲۳، ایران از میان ۱۲۵ کشور دارای داده‌های کافی برای محاسبه امتیاز GHI 2023 در رتبه ۴۱ قرار دارد. ایران با امتیاز ۷.۷ در سطح گرسنگی پایینی دارد. بر اساس این گزارش طی سال ۲۰۲۳، کشورهایمانند چین، کویت، ترکیه (با امتیازی کمتر از ۵) و در رتبه‌های بین ۱ تا ۲۰، ارمنستان با امتیاز ۵.۶ و رتبه ۲۵، روسیه با امتیاز ۵.۸ و رتبه ۲۶، عربستان با امتیاز ۷.۳ و رتبه ۳۷ در وضعیت بهتری نسبت به ایران قرار دارند. همچنین کشورهایمانند عمان با امتیاز ۸.۳ و رتبه ۴۵، مالزی با امتیاز ۱۲.۵ و رتبه ۵۶، عراق با امتیاز ۱۳.۸ و رتبه ۶۴، افغانستان با امتیاز ۱۱۴ و رتبه ۱۲۵ در وضعیت بدتری نسبت به ایران قرار دارند.

^۵ Global Hunger Index (GHI)

^۶ بزرگترین آژانس کمک‌رسانی و بشردوستانه ایرلند است.

^۷ یک آژانس غیردولتی و غیر انتفاعی آلمانی است که در زمینه‌های همکاری و توسعه بشری فعالیت می‌کند.

۲. سیاست‌ها و محدودیت‌های تجاری مواد غذایی

برخی از کشورها در راستای تامین نیاز داخلی، مقابله با افزایش قیمت محصولات کشاورزی و غذایی وارداتی (مانند بحران‌های سال ۲۰۰۸-۲۰۰۶) و یا وقوع جنگ (مانند جنگ روسیه و اوکراین در سال ۲۰۲۲)، محدودیت‌هایی را در زمینه صادرات بعضی از محصولات اعمال می‌کنند. فهرست زیر وضعیت ممنوعیت‌ها و محدودیت‌های صادراتی تا ۲۸ می ۲۰۲۴ است که توسط کشورها وضع شده است. وفق این فهرست ۱۶ کشور، ۲۲ مورد ممنوعیت صادرات مواد غذایی و ۸ کشور ۱۵ اقدام محدود کننده صادراتی اجرا کرده‌اند.

جدول ۱. محدودیت‌های تجاری مواد غذایی و کشاورزی

ردیف	کشور	محصول کشاورزی/غذایی	نوع محدودیت	بازه زمانی اعمال محدودیت
۱	افغانستان	گندم	ممنوعیت صادرات	۳۱/۱۲/۲۰۲۴ تا ۲۰/۰۵/۲۰۲۲
۲	الجزایر	شکر، ماکارانی، روغن نباتی، مشتقات گندم	ممنوعیت صادرات	۳۱/۱۲/۲۰۲۴ تا ۱۳/۰۳/۲۰۲۲
۳	آرژانتین	روغن سویا، کنجاله سویا	مالیات صادرات	۳۱/۱۲/۲۰۲۴ تا ۱۹/۰۳/۲۰۲۲
۴	بنگلادش	برنج	ممنوعیت صادرات	۳۱/۱۲/۲۰۲۴ تا ۲۹/۰۶/۲۰۲۲
۵	بورکینافاسو	ارزن، آرد ذرت، آرد سورگوم	ممنوعیت صادرات	۳۱/۱۲/۲۰۲۴ تا ۲۳/۰۲/۲۰۲۲
۶	بلاروس	گندم، چاودار، جو، ذرت، گندم سیاه، ارزن، تریتیکاله، کلزا، تخمه آفتابگردان، کنجاله کلزا	الزام به دریافت مجوز	۳۱/۱۲/۲۰۲۴ تا ۱۳/۰۴/۲۰۲۲
۷	چین	نشاسته ذرت	ممنوعیت صادرات	۳۱/۱۲/۲۰۲۴ تا ۰۲/۱۰/۲۰۲۲
۸	هند	برنج شکسته	ممنوعیت صادرات	۳۱/۱۲/۲۰۲۴ تا ۰۸/۰۹/۲۰۲۲
۹	هند	گندم	ممنوعیت صادرات	۳۱/۱۲/۲۰۲۴ تا ۱۳/۰۵/۲۰۲۲
۱۰	هند	شکر	ممنوعیت صادرات	۳۱/۱۰/۲۰۲۴ تا ۰۱/۰۶/۲۰۲۲
۱۱	هند	برنج غیرباسماتی	ممنوعیت صادرات	۳۱/۱۲/۲۰۲۴ تا ۲۰/۰۷/۲۰۲۳
۱۲	هند	آرد گندم، سمولینا، مایدا	ممنوعیت صادراتی	۳۱/۱۲/۲۰۲۴ تا ۲۵/۰۸/۲۰۲۲
۱۳	هند	آرد گندم	الزام به دریافت مجوز	۳۱/۱۲/۲۰۲۴ تا ۱۲/۰۷/۲۰۲۲
۱۴	هند	برنج باسماتی	مالیات صادرات	۳۱/۱۲/۲۰۲۴ تا ۲۷/۰۸/۲۰۲۳
۱۵	هند	برنج پاربول	مالیات صادرات	۳۱/۱۲/۲۰۲۴ تا ۲۵/۸/۰۷/۲۰۲۳
۱۶	هند	برنج	مالیات صادرات	۳۱/۱۲/۲۰۲۴ تا ۰۹/۰۹/۲۰۲۲
۱۷	کویت	گوشت مرغ	ممنوعیت صادرات	۳۱/۱۲/۲۰۲۴ تا ۲۳/۰۳/۲۰۲۲
۱۸	کویت	غلات، روغن نباتی	ممنوعیت صادرات	۳۱/۱۲/۲۰۲۴ تا ۲۰/۰۳/۲۰۲۲

ردیف	کشور	محصول کشاورزی/غذایی	نوع محدودیت	بازه زمانی اعمال محدودیت
۱۹	لبنان	میوه‌ها و سبزیجات فرآوری‌شده، محصولات غلات آسیاب‌شده، شکر، نان	ممنوعیت صادرات	۳۱/۱۲/۲۰۲۴ تا ۱۸/۰۳/۲۰۲۲
۲۰	مراکش	گوجه فرنگی، پیاز، سیب‌زمینی	ممنوعیت صادرات	۳۱/۱۲/۲۰۲۴ تا ۰۸/۰۲/۲۰۲۳
۲۱	میانمار	برنج	الزام به دریافت مجوز	۳۱/۱۲/۲۰۲۴ تا ۰۲/۰۹/۲۰۲۳
۲۲	روسیه	برنج	ممنوعیت صادرات	۳۱/۱۲/۲۰۲۴ تا ۲۹/۰۷/۲۰۲۳
۲۳	روسیه	برنج، بلغور برنج	ممنوعیت صادرات	۳۱/۱۲/۲۰۲۴ تا ۳۰/۰۶/۲۰۲۲
۲۴	روسیه	روغن آفتابگردان، کنجاله آفتابگردان	مالیات صادرات	۳۱/۱۲/۲۰۲۴ تا ۱۵/۰۴/۲۰۲۲
۲۵	روسیه	گندم، جو، ذرت	مالیات صادرات	۳۱/۱۲/۲۰۲۴ تا ۱۳/۰۴/۲۰۲۲
۲۶	روسیه	دانه‌های سویا	مالیات صادرات	۳۱/۱۲/۲۰۲۴ تا ۱۵/۰۴/۲۰۲۲
۲۷	صربستان	ذرت، روغن آفتابگردان	ممنوعیت صادرات	۳۱/۱۲/۲۰۲۴ تا ۲۰/۰۴/۲۰۲۲
۲۸	تایلند	شکر	الزام به دریافت مجوز	۳۱/۱۲/۲۰۲۴ تا ۳۱/۱۰/۲۰۲۳
۲۹	تونس	میوه‌ها و سبزیجات	ممنوعیت صادرات	۳۱/۱۲/۲۰۲۴ تا ۱۲/۰۴/۲۰۲۲
۳۰	اوگاندا	ذرت، برنج، سویا	مالیات صادرات	۳۱/۱۲/۲۰۲۴ تا ۰۲/۰۶/۲۰۲۲
۳۱	آرژانتین	گوشت گاو	ممنوعیت صادرات	۳۱/۱۲/۲۰۲۴ تا ۰۱/۰۱/۲۰۲۲
۳۲	آرژانتین	گوشت گاو	الزام به دریافت مجوز	۳۱/۱۲/۲۰۲۴ تا ۰۱/۰۱/۲۰۲۲
۳۳	آذربایجان	پیاز	ممنوعیت صادرات	۳۱/۱۲/۲۰۲۴ تا ۰۳/۰۲/۲۰۲۳
۳۴	آذربایجان	کالاهای صنعت آرد آسیاب، نشاسته، گلوتن گندم، دانه‌های روغنی و سایر دانه‌ها، محصولات دارویی و صنعتی و خوراکی	الزام به دریافت مجوز	۳۱/۱۲/۲۰۲۴ تا ۱۹/۰۳/۲۰۲۲
۳۵	بلاروس	سیب، کلم، پیاز	ممنوعیت صادرات	۳۱/۱۲/۲۰۲۴ تا ۰۵/۰۲/۲۰۲۳
۳۶	هند	پیاز	مالیات صادرات	۳۱/۱۲/۲۰۲۴ تا ۲۸/۱۰/۲۰۲۳
۳۷	تاجیکستان	پیاز، هویج، سیب زمینی	ممنوعیت صادرات	۳۱/۱۲/۲۰۲۴ تا ۳۱/۰۱/۲۰۲۳

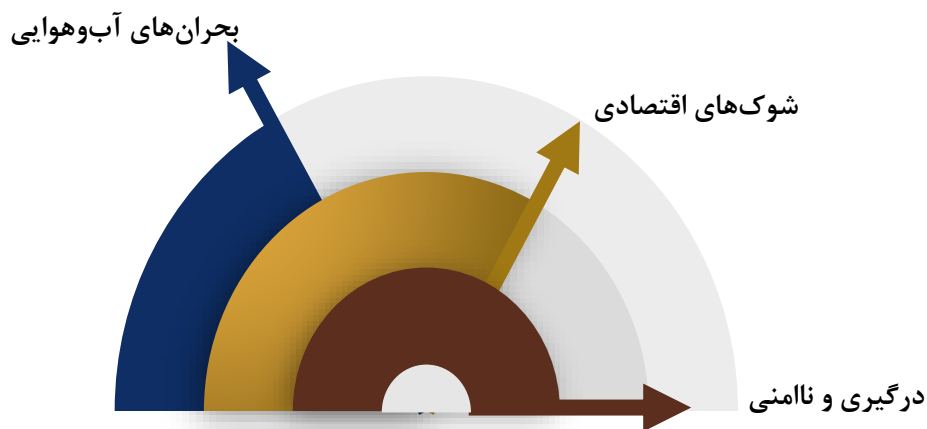
منبع: بانک جهانی

توصیه سازمان‌های بین‌المللی از جمله فائو و بانک جهانی بر این است که اعمال محدودیت‌های بیشتر در زمینه صادرات محصولات کشاورزی و غذایی منجر به تشدید اختلال در زنجیره‌های تامین و پایداری تورم در این گروه کالاها خواهد شد. به‌طور مثال ترس از کمبود تولید برخی محصولات به دلیل همه‌گیری کووید-۱۹ باعث شد برخی از کشورها محدودیت‌هایی را در اوایل دوره همه‌گیری اعمال نمایند. این محدودیت‌ها منجر به افزایش نوسان

و سطوح بالاتر قیمت شد (فائو، ۲۰۲۳). حذف محدودیت‌های صادراتی، دسترسی به غذا و ثبات عرضه مواد غذایی در جهان را افزایش می‌دهد. به‌طور عمده، محصولات کلیدی مانند غلات، مانند گندم، برنج، ذرت و روغن نباتی تحت اشکال مختلف محدودیت صادرات قرار می‌گیرند، در حالی که این محصولات اصلی‌ترین مواد اولیه برای بسیاری از مردم فقیر در کشورهای واردکننده غذا هستند. این شرایط بر این واقعیت تأکید دارد که مصرف‌کنندگان فقیر در کشورهای کمتر توسعه یافته باید بهای بالایی برای این سیاست‌ها بپردازند. اگرچه تصمیم سران سازمان تجارت جهانی در کنفرانس ژوئن ۲۰۲۲ مبنی بر معافیت محموله‌های بشردوستانه از محدودیت‌های صادراتی اقدام مثبتی است، اما این که با اعمال محدودیت‌های صادراتی، مبادلات تجاری مربوط به کشورهای کمتر توسعه یافته و تهدید امنیت غذایی آن‌ها چالش قابل توجهی است، غیر قابل انکار است. اگر نمی‌توان راه‌حلی جهانی پیدا کرد - با توجه به اینکه اعضای کلیدی WTO بیش از ده سال طول کشید تا بیانیه G20 در سال ۲۰۱۱ در مورد حمل و نقل بشردوستانه را به یک قانون تجاری تبدیل کنند - پیشنهاد می‌شود راه‌حل‌های منطقه‌ای ترویج داده شود (موسسه بانک توسعه آسیایی^۸، ۲۰۲۳).

۳. محرک‌های بحران غذایی در سال ۲۰۲۴-۲۰۲۳

محرک‌های بحران غذایی بهم مرتبط بوده و یکدیگر را تقویت می‌کنند. ناامنی غذایی حاد به ندرت توسط یک شوک یا خطر ایجاد می‌شود، بلکه به دلیل تعامل بین شوک‌ها، فقر اساسی، ضعف‌های ساختاری و سایر عوامل آسیب پذیر است. شکل ۱، محرک‌های اولیه ناامنی غذایی حاد در کشورها و مناطق دارای بحران غذایی را نشان می‌دهد.

شکل ۱. محرک‌های اولیه ناامنی غذایی حاد در کشورها و مناطق دارای بحران غذایی

منبع: GRFC، ۲۰۲۴

⁸ Asian Development Bank Institute (ADB)

درگیری، عامل اصلی و تقویت‌کننده سطوح بالای ناامنی حاد غذایی است که مستقیماً بر در دسترس بودن غذا و توانایی مقابله با سایر شوک‌ها تأثیر می‌گذارد. جنگ و نزاع باعث افزایش تعداد آوارگان و مهاجران و فقر، کاهش ظرفیت تولیدات کشاورزی، اختلال در رشد اقتصادی و بالا رفتن قیمت غذا می‌شود که همگی می‌تواند به تشدید ناامنی غذایی در کشورهای درگیر و همسایگان آن‌ها شود. درگیری‌ها در سطح جهانی طی سال ۲۰۲۳، حدود ۱۲ درصد بیشتر از سال ۲۰۲۲ و ۴۰ درصد بیشتر از سال ۲۰۲۰ بوده است (شاخص شدت درگیری^۹، ۲۰۲۴). درگیری‌ها همچنین به معکوس کردن دستاوردهای اقتصادی و توسعه، محدود کردن ظرفیت جوامع و کشورها برای مقاومت و بازیابی از شوک‌های آب‌وهوایی و اقتصادی منجر می‌شود. بر اساس شاخص شدت درگیری ۲۰۲۴، هشت کشور از ده کشور یا منطقه‌ای که به عنوان دارای درگیری‌های «شدید» طبقه بندی شده بودند، از جمله میانمار، سوریه، فلسطین، نیجریه، کلمبیا، هائیتی، یمن و سودان، مناطقی با بحران‌های غذایی عمده در سال ۲۰۲۳ بودند. با توجه به محرک‌های ناامنی غذایی، هر منطقه‌ای از جهان ممکن است تحت تاثیر این پدیده قرار بگیرد؛ اما با توجه به ویژگی‌های جغرافیایی، قومیتی و سیاسی، وسعت این مسئله در برخی از کشورها به مراتب بیشتر است. کشورهای در حال توسعه اغلب با کمبود زیرساخت‌های اساسی و درآمد پایین دست به گریبان هستند که دسترسی به مواد مغذی را دشوار می‌سازد. در سال ۲۰۲۳، شوک‌های جهانی تغییرات اقلیمی و همچنین اثرات اقتصادی باقی مانده جنگ در اوکراین و همه‌گیری کووید-۱۹، رویداد ال نینو^{۱۰} و درگیری‌های شدید، به ویژه در فلسطین (نوار غزه) و سودان محرک اصلی ناامنی غذایی بودند. طی سال مزبور، جهان گرم‌ترین سال خود را از زمان شروع رکوردها از سال ۱۸۵۰ تجربه کرد و به سطحی بالاتر از دمای بلندمدت توافقنامه پاریس نزدیک شد. تغییرات شدید آب‌وهوایی می‌تواند باعث جابجایی و مهاجرت افراد شود و واضح است که مانع از بازگشت داوطلبانه پناهندگان و آوارگان داخلی می‌شود زیرا ممکن است معیشت و شرایط زندگی مطلوب در محل مبدأ از بین برود. رویداد ال نینو باعث بسیاری از تغییرات شدید آب‌وهوایی در سال ۲۰۲۳ شد که شرایط گرم‌تر و خشک‌تر از حد معمول را در شرق آفریقا، مرکز و جنوب آفریقا، آمریکای لاتین و دریای کارائیب به ارمغان آورد و از اواخر سال ۲۰۲۳ تا اواسط سال ۲۰۲۴ به اوج خود رسید. تغییرات آب‌وهوایی بر ابعاد مختلف امنیت غذایی از جمله تولید، دسترسی، بهره‌مندی و ثبات اثر مخربی دارد. از طرفی تغییرات آب‌وهوایی از طریق تاثیر و تغییرات بر ایمنی غذا و بیماری‌های منتقله از آب‌و‌غذا، بر بعد بهره‌مندی از غذا در امنیت غذایی دارای اثرات مخربی است.

در سال ۲۰۲۳، رشد اقتصاد جهانی از ۳.۵ درصد در سال ۲۰۲۲ به ۳.۱ درصد کاهش یافت، زیرا نرخ‌های بهره بالاتر بانک مرکزی برای مهار تورم، فعالیت‌های اقتصادی را کاهش داد. با وجود سیاست‌های پولی سخت‌تر و

^۹ Armed Conflict Location & Events Data (ACLED)

^{۱۰} ال نینو به‌طور ساده عبارت است از یک رخداد اقلیمی کلان که در اثر رها شدن انرژی انباشته در بزرگترین حوزه اقیانوسی جهان یعنی جنوب اقیانوس آرام رخ می‌دهد. نشانه اولیه آن هم تغییر جهت جریان آب‌های سرد و گرم و همچنین بادهای این منطقه است.

قیمت‌های پایین‌تر کالاها، که به مهار بحران هزینه زندگی کمک کرد، تورم بالاتر از سطح قبل از همه‌گیری باقی ماند (صندوق بین‌المللی پول، ۲۰۲۴) که این خود تهدیدی برای ناامنی غذایی از حیث افزایش قیمت مواد غذایی است.

۴. هفت اولویت برای پایان دادن به گرسنگی

بیشرفتهای علم محور در هفت محور زیر مورد نیاز است.

بگذارید با واقعیت آغاز کنیم؛ سیستم‌های غذایی جهان به هم ریخته است. از هر ده نفر یک نفر دچار سوء تغذیه و از هر چهار نفر یک نفر اضافه وزن دارد. تقریباً نیمی از جمعیت جهان توانایی پرداخت برای یک رژیم غذایی سالم را ندارند و عرضه مواد غذایی به دلیل موج گرما، سیل، خشکسالی و جنگ مختل شده است. روش‌های نامناسب کشت باعث تخریب خاک، آلودگی و کاهش منابع آب و کاهش تنوع زیستی می‌شود. در عصر حاضر، اجماع نظر جهانی بر این است که سیستم‌های غذایی جهانی فعلی قادر به تغذیه مناسب برای تمامی افراد نبوده و موجب فرسایش محیط‌زیست و از دست رفتن تنوع زیستی را سبب می‌شود. در نتیجه سیستم غذایی جهانی در ابعاد گوناگون سیاست‌ها و نهادها و همچنین در بعدهای اجتماعی، تجاری و فناوری نیاز به اصلاح دارد (سازمان همکاری و توسعه اقتصادی^{۱۱}، ۲۰۲۱).

بهبود رژیم غذایی

۱

یک رژیم غذایی سالم، رژیمی است که باعث رشد و نمو و جلوگیری از سوء تغذیه می‌شود. سیاست‌گذاران در این حوزه باید شرایط بهینه و فرصت‌های سرمایه‌گذاری را شناسایی کنند تا غذاهای سالم و مغذی را در دسترس‌تر، مقرون به صرفه‌تر و قابل دسترس‌تر کنند. اقداماتی که منجر به تحقق هر سه مورد مزبور شود، در کاهش گرسنگی و بهبود رژیم غذایی موثرتر هستند. به‌عنوان مثال، بهبود آبیاری در مزارع کوچک در تانزانیا و اتیوپی باعث افزایش بهره‌وری، کاهش قیمت برای مصرف‌کنندگان و افزایش درآمد کشاورزان شده است (پاسارلی و همکاران^{۱۲}، ۲۰۱۸). به‌منظور بهبود رژیم‌های غذایی سه تغییر بزرگ لازم است که عبارتند از: تقویت تحقیق و توسعه (R&D) در بخش کشاورزی و غذا به‌منظور افزایش بهره‌وری پایدار، افزودن مولفه‌های درآمد و تغذیه به برنامه‌های حمایت اجتماعی و کاهش ضایعات و تلفات مواد غذایی.

¹¹ Organization for Economic Co-operation and Development (OECD)

¹² Passarelli et al

هرچه سیستم‌های غذایی جهانی، پویا و پیچیده‌تر شوند، بیشتر در معرض خطرات جدید هستند. سیاست‌گذاران باید این آسیب‌پذیری‌ها را درک، نظارت، تجزیه و تحلیل کنند. به عنوان مثال، خشکسالی، گسترش سوخت‌های زیستی و سفته‌بازی‌های مالی پس از تحمیل ناگهانی موانع تجاری منجر به افزایش قیمت مواد غذایی در سال ۲۰۰۸ شد (کالکوهل^{۱۳} و همکاران، ۲۰۱۶). همه‌گیری کووید-۱۹ و درگیری‌های مسلحانه، زنجیره‌های ارزش غذایی در سراسر آفریقا را متزلزل کرده و قیمت مواد غذایی را افزایش داده است. ابتکارات موفق در زمینه پیش‌بینی سیستم‌های غذایی شامل FEWS NET^{۱۴} و سیستم هشدار زودهنگام برنامه غذایی جهانی فائو است. در این زمینه سیاست‌ها و راهکارهای اقتصادی مورد نیاز است. به عنوان مثال، پوشش‌های بیمه‌ای جدید که از طریق سنجش از دور و پیش‌بینی آب‌وهوا ایجاد می‌شود، پوششی برای محصولات و دام‌های از دست رفته فراهم می‌کند. برنامه‌های تلفن هوشمند اطلاعاتی در مورد آفات محصولات محلی، خطرات آب‌وهوا و فرصت‌های بازار در اختیار کشاورزان قرار می‌دهند.

فقر و نابرابری‌های مرتبط با جنسیت، قومیت و سن دسترسی بسیاری از مردم به غذاهای سالم را محدود می‌کند. در نتیجه باید مسیرهای خروج از ترتیبات ناعادلانه را شناسایی و حقوق زنان و جوانان را تقویت کرد. به عنوان مثال، اگر زنان سرپرست خانوار در جنوب اتیوپی منابعی مشابه با سرپرستان مرد داشته باشند، بهره‌وری آن‌ها در تولید ذرت ۴۰ درصد افزایش می‌یابد (گبره و همکاران^{۱۵}، ۲۰۲۱). حفاظت از حقوق زمین مالکان خرده، زنان و مردم بومی بسیار مهم است. فناوری می‌تواند شفافیت و کارایی را تضمین کند. به عنوان مثال، کشور غنا به منظور حفظ حقوق مالکیت در تخصیص زمین از دفاتر بلاک چین استفاده می‌کند (مینتا و همکاران^{۱۶}، ۲۰۲۱). در این زمینه تلاش برای ایجاد ظرفیت تحقیقات محلی، برنامه‌های آموزشی در مورد غذا و کشاورزی و همچنین فرصت‌های آموزشی و تامین مالی در مناطق روستایی مورد نیاز است.

¹³ Kalkuhl et al

¹⁴ Famine Early Warning Systems Network

(آژانس توسعه بین‌المللی ایالات متحده (USAID) در سال ۱۹۸۵ در پاسخ به قحطی‌های ویرانگر در شرق و غرب آفریقا و نیاز حیاتی به هشدار بهتر و زودتر در مورد بحران‌های احتمالی امنیت غذایی، شبکه سیستم‌های هشدار اولیه قحطی (FEWS NET) را تأسیس کرد.)

¹⁵ Gebre et al

¹⁶ Mintah et al

محققان باید راه‌هایی برای بازگرداندن سلامت خاک و بهبود کارایی کشت، پرورش محصولات بیابند. می‌بایست پیوند بین تمام سیستم‌های زمین با هم در نظر گرفته شوند. منابع جایگزین پروتئین سالم، از جمله پروتئین‌های گیاهی و مشتق از حشرات برای خوراک حیوانات، باید پیشرفته باشند. تکنیک‌های اصلاح نباتات که نیتروژن هوا را جذب می‌کنند، برای کاهش نیاز به کود و افزایش مواد مغذی، باید بررسی شوند. مهندسی ژنتیک و بیوتکنولوژی باید برای افزایش بهره‌وری، کیفیت و مقاومت در برابر آفات و خشکی محصولات به کار گرفته شود. برای گسترش دسترسی به فناوری‌های علوم زیستی، باید به حقوق مالکیت، مهارت‌ها و اشتراک‌گذاری داده‌ها توجه شود. ابزارهایی برای کمک به مردم برای مدیریت پایدار خاک، زمین و آب مورد نیاز است. به عنوان مثال، دستگاه‌های دیجیتالی و سنجش از راه دور می‌توانند غلظت کربن خاک و سایر مواد مغذی را ردیابی کند. هوش مصنوعی و هواپیماهای بدون سرنشین به کشاورزان این امکان را می‌دهد که مناطقی را که نیاز به آبیاری، کوددهی و کنترل آفات دارند، شناسایی کنند. سیاست‌گذاران باید بستر استقرار چنین فناوری‌هایی را فراهم نمایند. تنوع زیستی و پایه‌های ژنتیکی باید محافظت شوند. گونه‌های بذر باید حفظ شوند و ویژگی‌های فنوتیپ^{۱۷} و ژنوتیپ^{۱۸} آن‌ها در زمینه تغییرات آب‌وهوایی و تغذیه بررسی شود.

حفظ غذاهای آبی

۶

بیشترین تمرکز روی غذا تا به امروز بر روی کشاورزی مبتنی بر زمین بوده است. غذاهای دریایی و جلبک‌های دریایی از نظر تغذیه‌ای و محیطی مزایای بسیاری دارند. غذاهای آبی باید در سیستم‌های غذایی بهتر ادغام شوند. محققان این حوزه باید به دنبال راه‌هایی برای افزایش تنوع غذایی در آبزیان باشند.

فناوری

۷

ریات‌ها، حسگرها و هوش مصنوعی به طور فزاینده‌ای در مزارع و در فرآوری مواد غذایی مورد استفاده قرار می‌گیرند. به عنوان مثال، ریات‌ها محصولات زراعی و شیر گاو را برداشت می‌کنند. حسگرها می‌توانند منشاء و کیفیت مواد و محصولات را در طول زنجیره فرآوری مواد غذایی کنترل کنند تا تلفات را کاهش داده و ایمنی مواد غذایی را تضمین کنند. اما اکثر کشاورزان و تولیدکنندگان هنوز به فناوری‌های مورد نیاز دسترسی ندارند.

¹⁷ Phenotype

¹⁸ Génotype

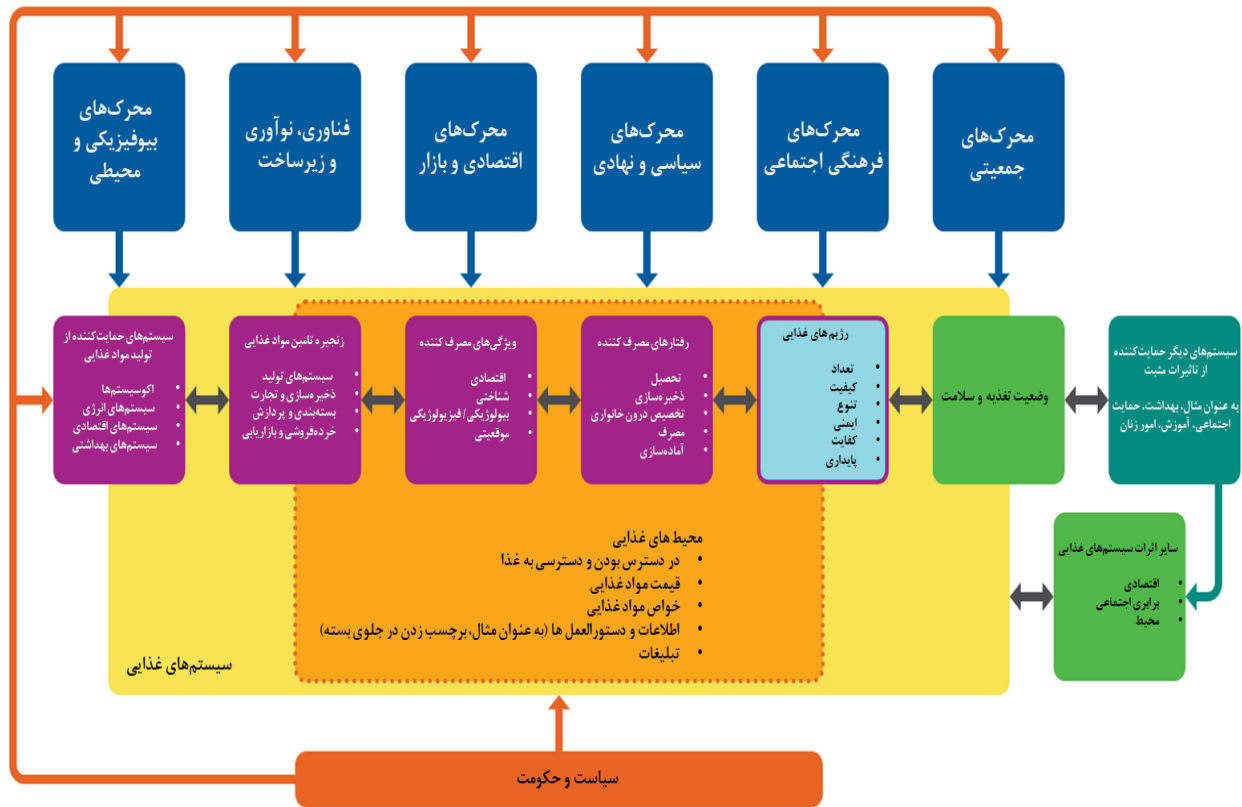
برای گسترش مزایای فناوری‌های نوین، می‌بایست استفاده از آن‌ها ارزان تر و آسان تر باشد (وون براون و همکاران^{۱۹}، ۲۰۲۳).

۵. سیستم غذایی پایدار

سیستم غذایی جهانی در سال‌های اخیر تحت فشار فزاینده‌ای قرار گرفته است. همه‌گیری جهانی کووید-۱۹ نشان داد که سیستم غذایی ما چقدر به هم مرتبط و آسیب‌پذیر است. به طور مشابه، درگیری غیرمنتظره و دردناک جدید در میانه اروپا و یکی از منابع نان جهان، بر تجارت غلات و عرضه مواد اولیه کشاورزی در سراسر جهان تأثیر گذاشته و قیمت کود و غلات افزایش یافته است. تغییر اقلیم عامل دیگری است که قابلیت پیش‌بینی فصول را کاهش می‌دهد و بر گسترش ناقل‌های بیولوژیکی آفات و عوامل بیماری‌زا تأثیر می‌گذارد (سازمان توسعه صنعتی ملل متحد^{۲۰}، ۲۰۲۳). کندی سرعت در کاهش گرسنگی و سوءتغذیه در کشورهای با درآمد پائین و متوسط و افزایش سریع اضافه وزن و چاقی در سراسر جهان، همراه با چالش‌هایی که تغییرات اقلیمی بر سیستم‌های غذایی تحمیل می‌کند، توجه جهانی را به موضوع معطوف کرده است. علی‌رغم تمامی این اتفاقات و بر اساس هفت اولویت ذکر شده فوق، جهان بدون گرسنگی و سیستم غذایی سالم‌تر، پایدارتر و فراگیرتر قابل تصور است. باید سیستم‌های غذایی را به گونه‌ای تغییر داد که تضمین‌کننده رژیم‌های غذایی سالم و پایدار برای همه باشد. رژیم‌های غذایی سالم و پایدار همه ابعاد سلامت و رفاه افراد را ارتقا داده و در دسترس، مقرون به صرفه، ایمن و عادلانه باشند. اطمینان از همه این ویژگی‌ها تنها در صورتی امکان‌پذیر است که رژیم‌های غذایی در چارچوب سیستم غذایی، از مزرعه تا مصرف‌کننده و پیوند آن با بخش‌های متعدد دیگر، از آموزش تا زیرساخت‌ها در نظر گرفته شوند. در شکل ۲، چارچوب سیستم‌های غذایی متمرکز بر مصرف‌کننده برای رژیم‌های غذایی سالم و پایدار به تصویر کشیده شده است. کیفیت، کمیت، تنوع، ایمنی و کفایت رژیم‌های غذایی، محرک‌های کلیدی نتایج تغذیه و سلامت هستند. با اولویت‌بندی رژیم‌های غذایی به‌عنوان نقطه ورود حیاتی برای مقابله با انواع سوءتغذیه و بیماری‌های غیرواگیر، این چارچوب به ما اجازه می‌دهد تا طیف گسترده‌ای از سیاست‌ها و اقدامات ممکن را برای دستیابی به اهداف واقعی و قابل اندازه‌گیری برای تحول سیستم‌های غذایی در نظر بگیریم.

¹⁹ von Braun

²⁰ United Nations Industrial Development Organization (UNIDO)

شکل ۲. چارچوب سیستم‌های غذایی متمرکز بر مصرف‌کننده برای رژیم‌های غذایی سالم پایدار

منبع: اقتباس از کمیته امنیت غذایی جهان^{۲۱}

تولید و مصرف مواد غذایی مولفه‌های کلیدی دستیابی به امنیت غذایی هستند و همبستگی مثبت بین تولید و مصرف پایدار و امنیت غذایی جهانی در بسیاری از مطالعات تایید شده است (کامپی و همکاران^{۲۲}، ۲۰۲۱). بررسی ارتباط بین امنیت غذایی و SDGها برای درک پتانسیل سیستم غذایی به عنوان چارچوبی برای انتقال پایدار مهم است. سیستم‌های غذایی در بخش «تولید غذا» با سیستم‌های کشاورزی شامل خدمات، فناوری‌ها و فعالیت‌های مختلفی که تنظیم‌کننده تولید، توزیع، حمل‌ونقل، دسترسی و مصرف غذا هستند تلاقی می‌کند. سیستم‌های غذایی بر مصرف و تولید غذاها و همچنین بر نگرش آینده افراد و نظر آنها در مورد میزان سالم و مغذی بودن غذایشان تأثیر دارد. عوامل مختلفی بر تولید و مصرف مواد غذایی تأثیر می‌گذارد به عنوان مثال، موقعیت جغرافیایی، روندهای جمعیتی، توسعه شهری و جهانی شدن. علاوه بر این در زمینه اجتماعی و اقتصادی نیز سطح درآمد، رفتار مصرف‌کننده، مذهب و فرهنگ در سطوح ملی، محلی و خانوار تأثیرگذار است. به‌منظور

²¹ Committee on World Food Security

²² Campi et al

حرکت به سمت رژیم‌های غذایی سالم پایدار، در سمت سمت تقاضا نیازمند تغییرات رفتار مصرف‌کننده در ترجیحات و درک بهتر رژیم‌های غذایی سالم هستیم و لازم است اقداماتی برای مقرون به صرفه‌تر کردن رژیم‌های غذایی سالم در محیط‌های غذایی لازم است. تلاش‌ها برای رسیدگی به این موضوعات باید با ارزیابی عوامل موثر بر انتخاب غذا، از جمله ترجیحات مصرف‌کننده، مقرون به صرفه بودن، پویایی درون خانوار، تقویت زنجیره ارزش و بازارها و نقاط ورود به سیاست‌های دولت آغاز شود. همچنین افزایش تقاضا برای غذاهای سالم‌تر می‌تواند به طور بالقوه باعث افزایش تولید و کاهش هزینه‌ها برای غذا شود. در سمت عرضه، در دسترس بودن و کاهش هزینه‌های مواد غذایی که به رژیم غذایی سالم کمک کند، ضروری است (موسسه تحقیقات بین‌المللی سیاست غذایی، ۲۰۲۴).

دستیابی به رژیم‌های غذایی سالم و پایدار مستلزم سرمایه‌گذاری قابل توجه، با تمرکز جدی بر رسیدگی بر شکاف‌های غذایی و توانمند ساختن جامعه برای ایجاد الگوهای غذایی سالم به صورت پایدار و عادلانه است. با تدوین سیاست‌های مناسب، حکمرانی خوب و استفاده از ظرفیت رسانه‌ای می‌توان مصرف غذا را افزایش داده و به این ترتیب به سلامت تغذیه‌ای و اقتصاد جامعه کمک نمود.

۶. اقدامات ملی و بین‌المللی برای افزایش امنیت غذایی و کاهش گرسنگی

دبیر کل سازمان ملل متحد در مارس ۲۰۲۲ گروه پاسخگویی به بحران جهانی در زمینه غذا، انرژی و امور مالی^{۲۳} (GCRG) را برای کمک به تصمیم‌گیرندگان برای یافتن راه‌حلهای جهانی و سیستمیک برای بحران بی‌سابقه غذا، انرژی و مالی ایجاد کرد. این گروه تخمین می‌زند که ۱.۲ میلیارد نفر در کشورهای زنجیره‌ای زندگی می‌کنند که تحت تأثیر هر سه بعد بحران کنونی شامل مالی، غذا و انرژی به طور همزمان قرار دارند. در مواجهه با یک بحران چندگانه، تلاش‌های جهانی مشترک برای رسیدگی به گرسنگی و تضمین امنیت غذایی ضروری است. البته باید یادآور بود که کمک‌های غذایی برای رسیدگی به فقر و ناامنی غذایی کمک‌چندانی نمی‌کند (کاراها و فیوری^{۲۴}، ۲۰۱۸). اما با این حساب اقدامات بین‌المللی بسیاری برای کاهش گرسنگی و مبارزه با ناامنی غذایی انجام شده است که در ادامه به چند نمونه اشاره شده است:

در آوریل ۲۰۲۲، صندوق بین‌المللی پول یک صندوق تاب‌آوری و پایداری را برای تأمین مالی بلندمدت برای حمایت از تلاش‌های کشورهای برای ایجاد انعطاف‌پذیری و پایداری اقتصادی، از جمله در برابر تغییرات اقلیمی و همه‌گیری‌ها، تأسیس کرد. صندوق مزبور مکمل ابزار وام‌دهی صندوق بین‌المللی پول است و به کشورهای کم‌درآمد

²³ Global Crisis Response Group on Food, Energy and Finance (GCRG)

²⁴ Caraher and Furey

و کشورهای آسیب‌پذیر با درآمد متوسط کمک می‌کند تا در برابر شوک‌های خارجی مقاومت کرده و رشد پایدار را تضمین کنند. از آنجایی که رویدادهای مرتبط با آب‌وهوا مانند خشکسالی، سیل، طوفان و دماهای بالاتر عوامل اصلی هستند که ناامنی غذایی را در بسیاری از کشورهای کم درآمد (به ویژه در جنوب صحرای آفریقا) تشدید می‌کنند، این صندوق می‌تواند برای مقابله با ناامنی غذایی مزمن در کشورهای آسیب‌پذیر کمک نماید.

برنامه جهانی کشاورزی و امنیت غذایی^{۲۵} (GAFSP)، یک پلتفرم مالی چندجانبه است که به بهبود امنیت غذا و تغذیه در سراسر جهان اختصاص دارد. GAFSP که توسط گروه G20 در پی بحران قیمت مواد غذایی ۲۰۰۷-۲۰۰۸ راه اندازی شد، برای ایجاد کشاورزی و سیستم‌های غذایی پایدار و انعطاف‌پذیر در فقیرترین و آسیب‌پذیرترین کشورهای جهان تلاش می‌کند. در مارس ۲۰۲۳، این برنامه ۲۲۰ میلیون دلار کمک هزینه سرمایه‌گذاری جدید را برای ۱۵ کشور اختصاص داد که انتظار می‌رود از کشورها برای غلبه بر بحران‌های امنیت غذایی حمایت کرده و تحول بلندمدت سیستم‌های کشاورزی را به سمت انعطاف‌پذیری و پایداری بیشتر امکان‌پذیر کند.

۶-۱. پروژه‌های بهبود امنیت غذایی یونیدو

یونیدو پروژه‌های بسیاری را در راستای بهبود امنیت غذایی در نظر دارد. بسیاری از آن‌ها شامل اقداماتی هستند که بازده کشاورزی را بهبود بخشیده و در نتیجه دسترسی بهتر به غذای سالم را به همراه دارد. مکانیسم‌های بازار اصولاً مبتنی بر افزایش مقیاس تولید، اتصال به بازارهای مواد غذایی جهانی و کاهش قیمت‌های واحد است تا غذا مقرون به صرفه‌تر در اختیار مصرف‌کننده قرار گیرد. اقدامات یونیدو نیز در راستای تولید بیشتر مواد غذایی با کاهش تلفات و ضایعات مواد غذایی، تکنیک‌های پردازش و نگهداری بهتر از جمله بسته‌بندی پایدار است. در ادامه به برخی از پروژه‌های یونیدو در کشورهای منتخب پرداخته شده است.

برنامه ارتقای دسترسی به بازار اتحادیه اروپا - جامعه آفریقای شرقی در کنیا

اتحادیه اروپا، با مشارکت جامعه آفریقای شرقی^{۲۶} (EAC)، برنامه ارتقای دسترسی به بازار (MARKUP) را برای حمایت از کشورهای عضو برای دسترسی بازار محصولات کشاورزی اتحادیه اروپا و بازارهای منطقه‌ای راه اندازی کرده است. این پروژه توان بازیگران زنجیره ارزش را برای تولید و تجارت مطابق با نیازهای بازار بین‌المللی افزایش

²⁵ Global Agriculture and Food Security Program (GAFSP)

²⁶ The East African Community (EAC)

می‌دهد. این پروژه نتایج مثبتی از جمله آموزش ۱۴۲۵ کشاورز در کنیا درمورد زنجیره‌های ارزش منتخب و شیوه‌های مطلوب کشاورزی، ایجاد استانداردها، الزامات بازار و اقداماتی در راستای ایمنی مواد غذایی به همراه داشته است.

رعایت ایمنی مواد غذایی و ارزش افزوده برای معیشت در پاکستان

این پروژه معیشت بازیگران زنجیره ارزش گوشت در خیبر پختونخوا و بازیگران زنجیره ارزش سیب در ایالت بلوچستان پاکستان را از طریق افزایش انطباق ظرفیت‌های تولیدی و ارزش افزوده احیا می‌کند. گوشتی که در شرایط غیربهداشتی فروخته می‌شود می‌تواند منجر به بیماری‌های ناشی از مواد غذایی شده و به کاهش بهره‌وری ۱.۵ میلیارد دلاری در سال در پاکستان از طریق افزایش هزینه‌های مراقبت‌های بهداشتی و ناتوانی در کار یا کاهش بهره‌وری مصرف‌کنندگان منجر شود. یونیدو از طریق توسعه و تأیید استانداردهای بهداشتی و اقدامات دامپروری مناسب، توسط مقامات نظارتی محلی و متخصصان، تغییرات نظارتی و صنعتی را به سمت انطباق با ایمنی مواد غذایی و ادغام پادمان‌های اجتماعی-محیطی در بخش گوشت امکان‌پذیر نموده است. نتایج این پروژه عبارتند از ارتقای ارزیابی کیفیت گوشت، دسترسی نزدیک به ۱۲ هزار نفر به گوشت ایمن و باکیفیت و ایجاد ۷۰ پردازشگر گوشت در رعایت ایمنی مواد غذایی.

توسعه عسل؛ برای ایجاد اشتغال برای جوانان، زنان و افراد دارای معلولیت در ایران

این پروژه از طریق توسعه بخش‌های با پتانسیل بالا برای زنان و مردان جوان و افراد دارای معلولیت اشتغال‌زایی می‌کند. این پروژه با مشارکت بخش خصوصی و دولتی با هدف ارتقای مهارت‌ها، توسعه زنجیره‌های ارزش و نهادینه سازی آن در سطح استانی و ملی راه اندازی شده است. به منظور بهبود زنجیره ارزش محصولات جانبی، فعالیت‌های مختلفی با رویکرد ویژه به اشتراک‌گذاری و بومی‌سازی دانش، توسعه مهارت‌ها، سرمایه‌گذاری زنجیره ارزش، مشارکت بخش خصوصی در تحقیق و فعالیت‌های توسعه با رعایت SDG2 طراحی و اجرا شده است. این پروژه نتایج بسیاری مانند ایجاد و توسعه زنجیره ارزش محصول با ارزش افزوده بالا (ژل رویال)، ارتقای مهارت‌های تخصصی در بخش زنبورداری از طریق ارائه بیش از ۵۰ دوره آموزشی برای ۴ هزار و پانصد زنبوردار که ۱۰ درصد آنها زن بودند، افزایش پتانسیل‌ها و ظرفیت‌های صنعت زنبورداری کشور در تعدادی از رویدادهای مهم بین‌المللی با هدف ایجاد ظرفیت و افزایش آگاهی از جمله کسب اولین مقام تجاری (مقام سوم) در کنگره بین‌المللی Apimondia^{۲۷} ترکیه در سال ۲۰۱۷ و کسب دو مدال طلا در زمینه کیفیت عسل در جایزه

^{۲۷} این کنگره هر سال یکبار با هدف ارتقای رشد علمی، فنی، بوم‌شناختی، اجتماعی و اقتصادی پرورش زنبور عسل در تمامی کشورها و ارتقای سطح همکاری بین انجمن‌های زنبورداران، مجامع و شخصیت‌های علمی درگیر در حوزه پرورش زنبور عسل در سراسر جهان به میزبانی یکی از کشورهای عضو برگزار می‌گردد.

بین‌المللی عسل لندن در سال ۲۰۲۰، اجباری شدن استاندارد ملی عسل در کشور، تجهیز آزمایشگاه مرجع استاندارد برای محصولات جانبی با ارزش افزوده بالا و افزایش ارزش بازار را داشته است (یونیدو، ۲۰۲۳).

۶-۲. پاسخ به ناامنی غذایی در کشورهای توسعه یافته

ناامنی غذایی خانوارها یک نگرانی جدی برای سلامت عمومی در کشورهای ثروتمند با اقتصادهای توسعه یافته است (لوپسترا^{۲۸}، ۲۰۱۸). به عنوان مثال، در استرالیا، کانادا، اروپا، نیوزیلند، انگلستان و ایالات متحده بهبود امنیت غذایی و تغذیه خانگی یک اولویت مهم در بهداشت عمومی است. در اکثر کشورهای توسعه یافته به ناامنی غذایی از طریق کمک‌های غذایی ارائه شده توسط بخش داوطلبانه مردمی با حمایت بسیار محدود دولت پاسخ داده می‌شود (ریچس^{۲۹}، ۲۰۱۸).

دو چارچوب اصلی بر نحوه تعریف مشکل ناامنی غذایی در کشورهای توسعه یافته و نحوه واکنش دولت و سایر ذینفعان کلیدی غالب است که عبارتند از منافع اجتماعی و کاهش ضایعات غذایی.

منفعت اجتماعی، امنیت غذایی خانوار را بر اساس چگونگی بهره‌مندی افراد و جامعه در شرایطی که همه اعضای جامعه از امنیت غذایی برخوردار هستند، چارچوب بندی می‌کند. کشورهای بالایی که سطح بالایی از امنیت غذایی دارند از نظر اجتماعی، اقتصادی، زیست محیطی و سیاسی سود می‌برند. در خصوص ضایعات غذایی، اثرات اقتصادی، زیست محیطی و اجتماعی قابل توجهی از مازاد مواد غذایی و ضایعات وجود دارد و کشورها باید از سیستم‌های غذایی پایدار برای حفظ امنیت غذایی اطمینان حاصل کنند (مراد^{۳۰}، ۲۰۱۶). مهم‌ترین راه حل برای کاهش ضایعات غذایی، کاهش مازاد مواد غذایی در منبع آن از طریق تغییرات کل نگر در سیستم غذایی ممکن است. در استرالیا و بریتانیا، بخش داوطلبانه مردمی به منظور تغییر مسیر غذا و جهش به سمت غذای پایدار با کسب‌وکارهای مواد غذایی شریک می‌شوند (کاپلان^{۳۱}، ۲۰۱۷) و در فرانسه، توزیع مجدد ضایعات غذایی به موسسات خیریه قانون گذاری شده است (قانون فرانسه، ۲۰۱۹).

کمک‌های غذایی در این کشورها معمولاً به شکل بانک‌های مواد غذایی، انبارها، بسته‌ها و توسط بخش داوطلبانه یا خیریه ارائه می‌شود. غذای کم‌هزینه از اواخر دهه ۱۹۶۰ از طریق بانک‌های مواد غذایی در ایالات متحده در دسترس قرار گرفته (غیس^{۳۲}، ۲۰۱۸) و ۲۰ سال بعد در اروپا افتتاح شد و در حال حاضر تمامی کشورهای عضو سازمان همکاری اقتصادی و توسعه (OECD) دارای بانک مواد غذایی هستند. دو منبع اصلی برای کمک‌های مالی

²⁸ Loopstra

²⁹ Riches

³⁰ Mourad

³¹ Caplan

³² Ghys

به بانک‌های مواد غذایی وجود دارد، یکی کمک‌های اجتماعی و دیگری بودجه دولتی است. کشورهای که مخارج اجتماعی عمومی نسبتاً پایینی دارند، تعداد بیشتری از بانک‌های مواد غذا دارند. رشد سریع بانک‌های مواد غذایی و درخواست‌های عمومی برای دریافت غذا یا پول برای غذا نشان‌دهنده عادی‌سازی کمک‌های غذایی در سایر کشورهای توسعه‌یافته است. واضح است که بانک‌های مواد غذایی می‌توانند کمک‌های غذایی اضطراری ارائه دهند، اما به خودی خود راه‌حلی برای خروج از ناامنی غذایی در کشورهای توسعه‌یافته ارائه نمی‌کند.

شواهد و مطالعات بسیاری وجود دارد که نشان می‌دهد اقدامات کلیدی برای دستیابی به اهداف توسعه پایدار مرتبط با رفع ناامنی غذایی در کشورهای توسعه یافته انجام می‌شود. پیش‌نیاز چنین اقداماتی عبارتند از: تعهد سیاسی در سطح بالا، مکانیسم‌های حاکمیتی مناسب برای تسهیل و هماهنگی اقدامات چندبخشی و ساختارهای قوی برای نظارت، ارزیابی و پاسخگویی. از آنجایی که بسیاری از اقدامات مورد نیاز برای بهبود امنیت غذایی و تغذیه باید توسط بازیگران خارج از بخش بهداشت انجام شود، حمایت قوی برای ایجاد مشارکت بین بخش خصوصی و دولتی برای ایجاد درک مشترک از مشکل ناامنی غذایی لازم است.

برخی از اقدامات کلیدی برای ایجاد امنیت غذایی و تغذیه در این کشورها به شرح زیر است:

۱ اقدامات خارج از حوزه بهداشت موثر بر غذا و تغذیه

اقدامات موثر بر غذا و تغذیه غیر از حوزه بهداشت شامل فعالیت اصلی بازیگران برای پرداختن به عوامل تعیین‌کننده اجتماعی، از جمله تنظیم شرایط اشتغال و کار، افزایش دسترسی به آموزش، کاهش شکاف جنسیتی، ترویج محیط قانونی تقویت‌کننده حقوق، تنظیم سیاست توسعه شهری یا توسعه برنامه‌های حمایت اجتماعی تغییرات در سطح کلان در قوانین، سیاست‌ها و ساختارهای اجتماعی است. برای کاهش نابرابری اجتماعی و اقتصادی به عنوان یک موضوع فوری، اقدامات و سیاست‌های خاصی در دولت‌ها و در سراسر بخش‌ها لازم است. تجربه اسکانديناوی با سیاست ترویج سیستم‌های حمایت اجتماعی و برابری به منظور افزایش امنیت غذایی و کانادا و بریتانیا با کاهش مشکلات مالی برای جلوگیری از ناامنی غذایی مثالی روشن در این زمینه است.

۲ اقدامات خاص غذا و تغذیه شامل قوانین و سیاست‌ها

اقدامات خاص غذا و تغذیه از طریق مداخلاتی مانند قوانین، سیاست‌ها و برنامه‌هایی که هدف اصلی آن‌ها اقدام بر روی عوامل تعیین‌کننده اجتماعی است، امنیت غذایی و تغذیه را تامین می‌کند. قوانین و سیاست‌های خاص در این زمینه می‌تواند شامل یارانه‌ها و کنترل قیمت مواد غذایی سالم برای اطمینان از مقرون به صرفه بودن آن باشد. به عنوان مثال، استرالیا مالیات کالاها و خدمات از غذاهای اساسی سالم را معاف نموده است (لندریگان^{۳۳}،

³³ Landrigan et al

۲۰۱۷). در مثالی دیگر می‌توان به برنامه کمک تغذیه تکمیلی (SNAP) در ایالات متحده اشاره کرد که با هدف اطمینان از اینکه خانوارها دارای تمکن مالی برای برآوردن نیازهای اساسی خود در خصوص غذا هستند، اجرا شده است. همچنین به منظور تغییرات سازمانی و سیستمی در شبکه غذایی برای اطمینان از امنیت اقتصادی و تغذیه، مدل‌هایی ارائه شده است که کمک‌های اضطراری غذایی را با خدمات پشتیبانی یکپارچه برای کمک به مردم برای یافتن مسیرهای خروج از ناامنی غذایی ارائه می‌کند. این مدل با ایجاد ظرفیت انبارهای غذا برای رسیدگی به علل اصلی گرسنگی و ایجاد امنیت غذایی، سلامتی به ثبات زندگی مشتریان کمک می‌کند. دلیل نام‌گذاری این مدل‌ها این است که برای پایان دادن به گرسنگی بیش از غذا لازم است. این مدل‌ها بر سه اصل کلیدی؛ (۱) تمرکز بر مشتری محوری (۲) توانمندسازی افراد از طریق تقویت استقلال و امکان انتخاب غذا به روش‌های قابل قبول اجتماعی و (۳) فراهم کردن فرصت‌هایی برای مشارکت فعال، ارتباط اجتماعی و حمایت گسترده متمرکز هستند.

گسترش پلت فرم‌های تحویل به منظور گسترش دامنه دسترسی به بخش بهداشت و سلامت

پلت فرم‌های تحویل محصولات غذایی از ابزارهایی برای گسترش دامنه دسترسی به بخش بهداشت و غذا استفاده می‌کنند. این پلت فرم‌ها شامل تمرکز بر تنظیمات خدمات غذایی غیر خیریه مانند سوپرمارکت‌ها، کافه‌ها، رستوران‌ها، بازارهای کشاورزی، تعاونی‌ها و مدل‌های مشارکت اجتماعی است تا اطمینان حاصل شود که غذای مقرون به صرفه برای افرادی که در معرض خطر بالای ناامنی غذایی هستند در دسترس است. در کنار این پلت فرم‌ها، سیستم‌های نظارت دولتی، مستقل از بخش مواد غذایی خیریه برای کمک به اطلاعات کشور در زمینه مواد غذایی اقداماتی شامل نظارت سیستماتیک و پایش و اندازه‌گیری مرتب شاخص‌های مرتبط با امنیت غذایی شامل رژیم غذایی، قد و وزن، وضعیت اجتماعی و اقتصادی وجود دارد.

۶-۲-۱. امنیت غذایی در ایالات متحده آمریکا

عمده ارکان برنامه راهبردی ایالات متحده آمریکا در بخش کشاورزی و منابع طبیعی بر تأمین غذای سالم و کافی برای مردم آمریکا تمرکز دارد. طی سال‌های اخیر رشد امنیت غذایی آمریکا روند مثبتی داشته است. یکی از مهم‌ترین و موثرترین برنامه‌های تغذیه‌ای آمریکا برای مقابله با سوء تغذیه و ناامنی غذایی برنامه کمک تغذیه تکمیلی (SNAP) است. این برنامه که در گذشته (سال ۱۹۶۴) تحت عنوان قانون تمبر مواد غذایی^{۳۴} شناخته می‌شد، در صدد فراهم نمودن غذا برای اقشار ضعیف و کم درآمد ایالات متحده است. فرد مورد نظر می‌بایست برای تعیین صلاحیت به متولی برنامه مذکور در ایالت خود مراجعه نموده و در صورت تأیید صلاحیت، کارت

³⁴ Food stamps

الکترونیکی دریافت مزایا دریافت نماید. فرد مستعد از کارت اعتباری خود، فقط می‌تواند برای خرید غذا استفاده کند.

معیارهای واجد شرایط بودن آن عدم پس‌انداز و دارایی خانوار به میزان بیش از ۲۲۵۰ دلار آمریکا، خانوارهای با درآمد ناخالص ماهانه کمتر از خط فقر (حدود ۲۶۰۰۰ دلار در سال برای یک خانواده سه نفره) و خانوارهای با درآمد خالص برابر یا کمتر از خط فقر (حدود ۲۰۴۰۰ دلار در سال) است. علاوه بر این سیاست‌های رفاهی بسیاری در خصوص مقابله با ناامنی غذایی در سراسر ایالت‌ها در نظر گرفته شده است. مانند برنامه ملی نهار در مدرسه، برنامه‌های تامین اجتماعی غیرغذایی (مانند برنامه‌های رفاهی نقدی که از خانواده‌های کم درآمد، افراد معلول و خانواده‌های کارگری کم درآمد حمایت می‌کند)، بیمه سلامت عمومی، مراقبت‌های بهداشتی و آموزش‌های تغذیه‌ای برای زنان باردار، شیرده و بدون شیری که درآمد کم دارند، است.

۶-۳. پاسخ به ناامنی غذایی در کشورهای در حال توسعه و کم درآمد

برخی از کشورهای با درآمد کم و متوسط در دهه گذشته پیشرفت قابل توجهی در جهت دستیابی به SDG2 داشته‌اند. بخش کشاورزی همچنان نقش مهمی را در این اقتصادها از نظر سهم آن در اشتغال تولید ناخالص داخلی ایفا می‌کند. این کشورها به میزان قابل توجهی برای کشاورزی هزینه کرده و رشد کشاورزی نسبتاً بالایی را تجربه می‌کنند. با این حال، وجه مشترک همه آن‌ها این است که تولید در حال افزایش است اما نیروی کار به تدریج از کشاورزی و همچنین از مناطق روستایی خارج می‌شود. کشورهایی که در زمینه کمک به کاهش گرسنگی عملکرد بهتری دارند، نرخ رشد بیشتری را در تشکیل سرمایه و تولید ناخالص داخلی در مقایسه با کشورهای با عملکرد بدتر دارند. این یافته‌ها تاکید می‌کند که کاهش گرسنگی همراه با بهبود پیامدهای مختلف توسعه انسانی و کلان اقتصادی، مانند کاهش فقر و توجه مالی به کشاورزی است.

۴-۳-۱. امنیت غذایی در ترکیه

ترکیه با اقتصاد مبتنی بر فرهنگ کشاورزی جزء ده کشور بزرگ در زمینه کشاورزی بوده و دارای بخش کشاورزی گسترده‌ای است. طی سال‌های اخیر عواملی مانند بی‌ثباتی سیاسی، سرانه تولید ناخالص داخلی، تورم بالا، کاهش تمایل برای زیر کشت بردن اراضی با هدف توسعه صنعتی و گسترش شهرنشینی، تاثیر منفی بر امنیت غذایی این کشور داشته است که منجر به ایجاد اختلال در عرضه محصولات کشاورزی و غذایی و انتقال ناعادلانه درآمد شده است. علی‌رغم این اتفاقات، یک تحول مثبت در خصوص مقررات ایمنی مواد غذایی در اواخر دهه ۲۰۰۰ در این کشور شکل گرفته است ولی به دلیل نقص در اجرای قانون و نظارت ناکافی، نتایج مطلوبی در برنامه ایمنی غذایی ترکیه ایجاد نشده است. طی سال ۲۰۰۲، یک کارگاه آموزشی در خصوص توسعه برنامه‌های

عملیاتی غذا و تغذیه توسط سازمان جهانی بهداشت (WHO) و سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد (FAO) در کشورهای جنوب اروپا برگزار شد. با برگزاری این کارگاه، ترکیه اقدام به ارائه برنامه ملی غذا و تغذیه با در نظر گرفتن سه هدف؛ الف. ترسیم وضع موجود امنیت غذایی، ایمنی غذایی و تغذیه ب. روشن کردن مسائل مربوط به اجرای سیاست‌های کنونی (در حوزه امنیت غذایی) ج. مشاوره دادن در مورد سیاست‌های اجرایی جدید و الزامات مربوط به تغییرات قانونی یا اداری کرد. باید خاطرنشان کرد که، همانند آنچه پیشتر در خصوص ناامنی غذایی همسایگان ایران گفته شد، تغییرات روزافزون در تعداد پناهندگان سوری تهدید بزرگی برای ترکیه از حیث دستیابی به پایه‌های اساسی امنیت غذایی است.

۷. سرمایه‌گذاری‌های هدفمند برای پایان دادن به گرسنگی

سرمایه‌گذاری‌های مورد نیاز برای پایان دادن به گرسنگی و همه اشکال سوءتغذیه، در ظاهر گسترده، پرهزینه و دشوار به نظر می‌رسند، اما نویدبخش بازدهی بالایی در رفاه و بهره‌وری هستند. البته در این زمینه، شناسایی گزینه‌های سرمایه‌گذاری بهینه و کم هزینه برای سیاست‌گذاری، امری بسیار مهم است. برخی از این سرمایه‌گذاری‌ها را می‌توان در کوتاه مدت (مانند حمایت اجتماعی)، و برخی دیگر را در بلندمدت (مانند تحقیق و توسعه در کشاورزی یا مدیریت حاصلخیزی خاک) اجرا کرد. توجه به چند نکته در این خصوص لازم است که عبارتند از:

- لازم نیست دستیابی به SDG 2 بسیار پرهزینه باشد و لازم است ترکیبی از اقدامات کم هزینه با پتانسیل کاهش گرسنگی و سوءتغذیه در اولویت قرار گیرد. این امر نیاز به اولویت بندی بهینه سرمایه‌گذاری با تأثیرات بلندمدت دارد تا از مزایای آن‌ها قبل از سال ۲۰۳۰ بهره مند شد.
- برای تحقق تعهد فوق مبنی بر گرسنگی صفر و رهایی از سوء تغذیه تا سال ۲۰۳۰، ترکیبی از مداخلات کم‌هزینه و تأثیرگذار شناسایی شده شامل تحقیق و توسعه کشاورزی، ترویج خدمات کشاورزی هوشمند، سیستم‌های اطلاعات دیجیتال کشاورزی، گسترش آبیاری در مقیاس کوچک، سوادآموزی زنان و برنامه‌های حمایت اجتماعی مورد نیاز است. واضح است که این مجموعه اقدامات دربرگیرنده روش‌های پایدار کاهنده گرسنگی است، زیرا بیشتر مداخلات مبتنی بر افزایش درآمد و توانمندسازی هستند، نه فقط کاهش گرسنگی کوتاه مدت.
- سرمایه‌گذاری در نوآوری و تحقیقات کشاورزی مرتبط در زمینه محصولات زراعی، تولید دام، کشاورزی- جنگل و شیلات، و حمایت از توسعه به رهبری تولیدکنندگان و بخش خصوصی و اجرای آبیاری در

مقیاس کوچک پایدار از نظر زیست محیطی، دیجیتالی کردن و مکانیزه کردن عملیات مزرعه به منظور دستیابی به این هدف مورد نیاز است.

- می‌بایست بر بهبود تجارت و دسترسی به بازار از طریق سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های روستایی و تسهیل مشارکت تولیدکنندگان در مقیاس کوچک و کسب و کارهای کوچک در زنجیره های ارزش محلی و قاره‌ای توجه کافی شود.

۸. جمع‌بندی

به دلیل شوک‌های جهانی و رشد پایین متعاقب آن، بسیاری از کشورها در حال حاضر با مشکلات اقتصادی کلان مستمر، مشکلات بدهی و هزینه‌های استقراض دست و پنجه نرم می‌کنند، که تلاش‌های آن‌ها را برای تحقق اهداف توسعه پایدار مختل می‌کند. دستیابی به گرسنگی صفر تا سال ۲۰۳۰ مستلزم به کارگیری علم، فناوری و نوآوری در سراسر سیستم غذایی، بهره‌مندی صحیح از منابع و ذخایر محدود، اتخاذ سیاست‌های یکپارچه، حمایت‌های مالی و اجتماعی، ارائه آگاهی و آموزش و بهبود وضعیت اقتصادی جامعه است. تداوم نابرابری‌های اقتصادی و اجتماعی و فقر یک مسئله اساسی است که هیچ سیستم غذایی قادر به نادیده گرفتن آن نیست. هماهنگی بازیگران در سیستم‌های غذایی و انسجام آن‌ها نیز بسیار مهم است. پرداختن به چالش هماهنگی و شناسایی فرصت‌های ناشی از آن، مستلزم در نظر گرفتن چهار بلوک کلیدی مرتبط با سیستم های غذایی، یعنی تولید و فرآوری، بازارها و تجارت، درآمد و اشتغال و تغذیه و سلامت است.

1. Global Report on Food Crises (GRFC) 2024, FSIN and Global Network Against Food Crises, <https://www.fsinplatform.org/report/global-report-food-crises-2024/>
2. Devarajan, S., Gill, I. S., & Karakülah, K. (2021). Debt, growth and stability in Africa: Speculative calculations and policy responses. *Journal of African Economies*, 30(Supplement_1), i74-i102.
3. Headey, D., & Ruel, M. (2023). Food inflation and child undernutrition in low and middle income countries. *Nature Communications*, 14(1), 5761.
4. FSIN (Food Security Information Network). 2023. Global Report on Food Crises. Global Network Against Food Crises and Food Security Information Network. <https://www.fsinplatform.org/>
5. Passarelli, S., Mekonnen, D., Bryan, E., & Ringler, C. (2018). Evaluating the pathways from small-scale irrigation to dietary diversity: evidence from Ethiopia and Tanzania. *Food Security*, 10(4), 981-997.
6. Kalkuhl, M., Von Braun, J., & Torero, M. (2016). Food price volatility and its implications for food security and policy (p. 626). Springer Nature.
7. Gebre, G. G., Isoda, H., Rahut, D. B., Amekawa, Y., & Nomura, H. (2021). Gender differences in agricultural productivity: evidence from maize farm households in southern Ethiopia. *GeoJournal*, 86, 843-864.
8. Mintah, K., Boateng, F. G., Baako, K. T., Gaisie, E., & Otchere, G. K. (2021). Blockchain on stool land acquisition: Lessons from Ghana for strengthening land tenure security other than titling. *Land Use Policy*, 109, 105635.
9. von Braun, J., Afsana, K., Fresco, L. O., & Hassan, M. H. A. (2023). Food systems: seven priorities to end hunger and protect the planet. In *Science and innovations for food systems transformation* (pp. 3-9). Cham: Springer International Publishing.
10. UNIDO (2023). A WORLD WITHOUT HUNGER IS POSSIBLE.
11. Asian Development Bank Institute (2023). When Policy Responses Make Things Worse: The Case of Export Restrictions on Agricultural Products.
12. Loopstra, R. (2018). Interventions to address household food insecurity in high-income countries. *Proceedings of the Nutrition Society*, 77(3), 270-281.
13. Caraher, M., & Furey, S. (2018). The economics of emergency food aid provision. Cham: Springer Books.
14. Mourad, M. (2016). Recycling, recovering and preventing “food waste”: Competing solutions for food systems sustainability in the United States and France. *Journal of Cleaner Production*, 126, 461-477.

15. Caplan, P. (2017). Win-win?: Food poverty, food aid and food surplus in the UK today. *Anthropology Today*, 33(3), 17-22.
16. Angelique Chrisafis French Law Forbids Food Waste by Supermarkets. Food Banks and Other Charities Welcome Law Making Large Shops Donate Unsold Food and Stop Spoiling Items to Deter Foragers. In *The Guardian*. [(accessed on 10 April 2019)]; Available online: www.theguardian.com/world/2016/feb/04/french-law-forbids-food-waste-by-supermarkets
17. Riches, G. (2018). *Food bank nations: Poverty, corporate charity and the right to food*. Routledge.
18. Ghys, T. (2018). Taking stock of the ambiguous role of foodbanks in the fight against poverty. *Journal of Poverty and Social Justice*, 26(2), 173-189.
19. Landrigan, T. J., Kerr, D. A., Dhaliwal, S. S., Savage, V., & Pollard, C. M. (2017). Removing the Australian tax exemption on healthy food adds food stress to families vulnerable to poor nutrition. *Australian and New Zealand Journal of Public Health*, 41(6), 591-597.
20. Campi, M., Dueñas, M., & Fagiolo, G. (2021). Specialization in food production affects global food security and food systems sustainability. *World Development*, 141, 105411.